

VERENIGING VOOR CONCHYLOGIE EN MALACOLOGIE

GLORIA - MARIS

ANTWERPEN

AANGESLOTEN BIJ HET KONTAKTKOMITEE VAN DE KRINGEN VOOR
NATUURSTUDIE EN NATUURBESCHERMING IN HET ANTWERPSE

Redactie:
Antoine Veraycken

Inlichtingen:
Mevr. E. Declercq
Telefoon : 350381

Secretariaat:
J. Wuyts
Wetsstraat, 58
Antwerpen

VLIZ (vzw)
VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE
FLANDERS MARINE INSTITUTE
Oostende - Belgium

67310

N O V E M B E R 1 9 6 9

nr 11

1. Algemene vergadering
op zondag 2 november 1969 te 10.00 uur
in het lokaal LE PAON ROYAL
Koningin Astridplein
Antwerpen.
Voordracht door de heren F. Van Bulck en R. Pickery
over Pholas dactylus en andere boorschelpen
(eigen waarnemingen in Bretagne)
2. Studieavond: onder leiding van de heer F. Van Bulck
op vrijdag 21 november 1969 te 20.00 uur
in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen.
(rangschikking van de clubcollectie - Keltische en
Mediterrane zeeprovincies)
3. Algemene vergadering voor de jeugd
op zondag 2 november 1969 te 10.00 uur
De heer Bruynseels komt praten over :
" Schelpen van de Middellandse Zee".
4. Bestuursvergadering (enkel voor bestuursleden)
op donderdag 6 november 1969 te 20.00 uur.
in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen.
5. Vergadering van de conchylologische studiegroep voor
exotische zeeschelpen - met medewerking van de heren
J. Kruyniers en E. Wils.
op woensdag 26 november 1969 te 20.00 uur
in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen.

N O O R D Z E E - O N D E R Z O E K

door de werkgroep van de vereniging Gloria Maris

1. HOE HET GROEIDE .

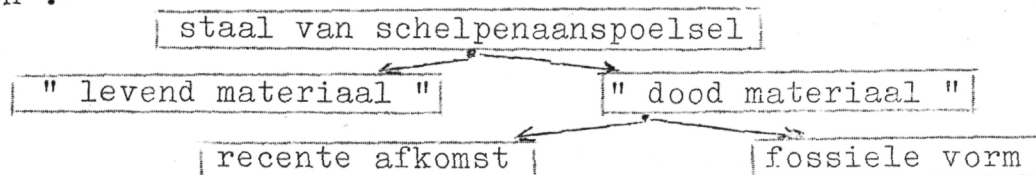
Onder impuls van de huidige voorzitter, Capt. F. VAN CLEEMPUT, was er in mei 1964 reeds een eerste gedachtenwisseling tijdens onze studieavonden. Vermoedelijk is het idee van dhr. Van Cleemput dan ook veel ouder dan vijf jaar. Het duurde echter geruime tijd vooraleer een aantal mensen gingen samenwerken om in de vereniging nog een bijkomende werkzaamheid te konkretiseren. Het soepele programma van de werkgroep diende permanent aangepast aan de deelnemers. Algemene conchyliologische gesprekken en determinaties lieten niet steeds de tijd om tussen andere werkzaamheden het Noordzee-onderzoek op te dringen. Het bleef dan ook beperkt tot kleine groepsuitstappen, die in hun veldwerk hoofdzakelijk verzamelden en af en toe korte nota's publiceerden. Het resultaat hiervan was : een voor de deelnemers verbeterde kennis over enkele littorale soorten.

In december 1966 werd echter een strenger georiënteerd programma vooropgezet door F. Van Bulck. Dit programma was tweeledig, nl. onderzoek van de getijzone en dregging voor de kust. Einde januari 1967 werd dan een eerste grootscheeps " veldwerk " in de getijzone op touw gezet.

II. ONDERZOEK VAN DE SCHELPEANAANSPOELINGEN OP DE BELGISCHE STRANDEN tussen de Franse grens en Lombardzijde.

Op 29 januari 1967 hebben veertien deelnemers, verdeeld in vijf ploegen, samen 309 monsters genomen van het schelpenaanspoelsel tussen Nieuwpoortbad en de Franse grens. Dhr. Saesen voegde hier later nog 76 monsters aan toe van het strand tussen de rechteroever van de IJzermonding en Westende. Het onderzoek van deze monsters had hoofdzakelijk tot doel een kwalitatief en kwantitatief beeld samen te stellen over de littorale weekdierfauna van de Belgische kust. In de eerste plaats werden hiervoor stalen van de aanspoelsels genomen omdat deze een vollediger beeld geven.

Te weten :

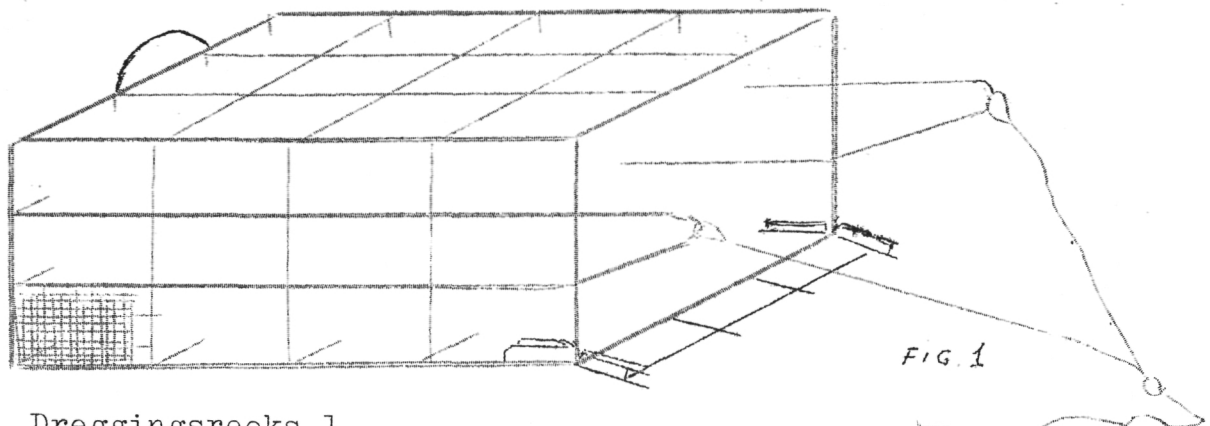

De 385 monsters werden tijdens vele bijeenkomsten gedetermineerd en geteld. Een uitslag hierover publiceren zou alleen maar leiden tot voorbarige en foutieve konklusies. Immers, de aanspoelingen zijn periodiek veranderlijk en de quantum af-hankelijk van vele factoren.

Meerdere proeven dienen dan ook nog genomen alvorens het vooropgezette doel kan benaderd worden in een eerste verslag. Buiten verdere proeven van aanspoelingen dient ten eerste het onderzoek naar levend materiaal uitgebreid en ten tweede de kennis over fossielen uit de kuststreek opgezocht.

III. DREGGING IN DE NOORDZEE.

A. Na kontaktnaam met de Zeevaartschool te Oostende, werd onmiddellijk een dreg gebouwd en naar Oostende gebracht. Deze eerste dreg (zie fig.1) is gemaakt uit rondstaal, diameter 8 mm., gelast op alle kruisingen van de staven. De hoofdmaten zijn : l = 75 cm., b = 40 cm, h = 30 cm. Het geheel is aan de binnenzijde bekleed met gegalvaniseerd staalgaas van 5 mm. mazen. Aan de open voorzijde zijn twee beugels geplooid voor trekka-bels. De onderrand van de opening is voorzien van een mesvormig blad en schuin uitstekende "rijftanden". Op de onderrand is een loodballast bevestigd.

B. Dreggingsreeks 1.

- 1) op 26 mei 1967 werden vier dreggingen uitgevoerd op de posities
51°09'6" N	02°42'8"E	
51°10'2" N	02°42'7"E	
51°10'5" N	02°42'5"E	
51°10'4" N	02°42'2"E	tussen 1600 h. en 1627h.

Tijdens deze dreggingen was de waterstand te Nieuwpoort respectievelijk 4m60, 4m40, 4m20 en 4m00 en het echodieplood gaf respectievelijk 7m50, 7m50, 9m00 en 8m00.

2) Tijdens dezelfde vaart werden op 28 mei 1967 verder nog zeven dreggingen uitgevoerd op de posities :

a) 51°22'52"N	3°20'20"E	d) 51°22'47"N	3°19'-- E
b) 51°22'37"N	3°20'30"E	e) 51°22'47"N	3°19'-- E
c) 51°22'51"N	3°19'45"E	f) 51°22'18"N	3°18'29"E
		g) 51°22'45"N	3°18'15"E

tussen 1403 h en 1505 h. (HW te Zeebrugge was 1633 h).

Deze eerste reeksen hadden tot doel : het testen van de dreg en het verzamelen van levende weekdieren.

In principe kan de operatie worden aanzien als geslaagd, vermits zowel bodemonsters als levende weekdieren werden opgehaald. De dregspecie bestond uit blauwachtig-zwart slib en bevatte een groot aantal losse kleppen van dode pelecypoda. Onder het levend materiaal vonden we in hoofdzaak *Donax vitatus* (Da Costa 1778) en *Macoma baltica* (L. 1758). Opvallend was de kleine afmeting van de dieren in vergelijking met deze welke levend aanspoelen op de Belgische stranden. Ook weze vermeld dat geen grind werd aangetroffen. Dat zich geen grote exemplaren in de dreg bevonden, kan misschien zijn verklaring vinden in de veronderstelling dat de tanden van de dreg te kort zijn ofwel omdat ze onvoldoende diep de bodem omwoelen. Gastropoda en kleine pelecypoda werden niet gevangen.

C. Dreggingsreeks 2.

Deze reeks werd uitgevoerd op 15 en 16 maart 1969, met aan boord Capt. F. Van Cleemput, Voorzitter van Gloria Maris. De algemene gegevens omtrent de vijf monsternamen geven we vooraf in onderstaande tabelvorm :

staal	n°1	n°2	n°3	n°4	n°5
Datum	15.3.69	15.3.69	15.3.69	16.3.69	16.3.69
uur	1830	1845	1900	0820	0845
breedte	50°30'35"N	50°31'37"N	50°32'36"N	51°14'36"N	51°13'50"N
lengte	1°31'15"E	1°32'30"E	1°32'42"E	2°51'23"E	2°49'00"E
diepte (echolood)	12,5m	18m	23m	8,5m	5,5m
koers	NNE	NNE	NNE	250°	240°
vaart	1m/sec	0	2 à 3m/sec	2m/sec	2m/sec
stroomrichting	187°0'5	0	250°	225°	225°
staat v/d zee	kalm	kalm	kalm	golven 1,5m	golv. 1,5m
temperatuur lucht	9°7	9°7	9°7	4°	4°
windrichting	NE	NE	NE	ENE	ENE
windkracht	3/4			5	5
kaart nr.	2/48				
lengte lijn	25m	25m	25m	20m	20m
plaats		Paris plage zeezijde rond 6 vadem	Monding rivier Etaples	Stroombank boei	Stroomb.

Duur van de operatie : 10 min.

Tijdens de monstername n°1 werd vastgesteld dat met een lijn van 25 m. de dreg niet "pakte", maar los op de bodem lag. Bovendien spoelde het zand er uit, dus eveneens kleine schelpen en andere organismen. Voor monstername n°2 werd de dreg met 10 kg. ballast verzwaard. Het zand spoelde er eveneens uit niettegenstaande een langzaam ophalen met de hand.

De inhoud van de stalen werd als volgt gedetermineerd :

- Staal n°1: a) grind bestaande uit krijt, silex, paniceliaan zandsteen, witte kwarts en houtskool. Geen slijk of klei, noch zand.
 b) fossiele Numulites planulatus
 c) weekdierschelpen : Donax vittatus, Mactra corallina cinerea, Cardium edule, Spisula solida, Anomia ephiphium, Mytilus edulis, Chlamys varia, Nucula nucleus, Macoma balthica, Natica spec., Abra alba, Angulus tenuis, Ensis spec.(fragment), Petricola pholadiformis.
 d) zeeëgel spec. (skelet)
- Staal n°2: b) fossiele Numulites
 c) Cardium edule, Ensis siliqua (1 levend ex.) Gibbula cineraria, Macoma balthica, Donax vittatus, Angulus fabulus, Angulus tenuis.
 d) zeeklitten
 e) garnaal
- Staal n°3: c) Angulus fabulus, Macoma balthica, Abra tenuis; Donax vittatus, Cardium edule, Barnea candida, Polinices catenā, Polinices polianus, Gibbula spec., Calliostoma zyzophium.
 d) zeester Astrea rubeus, slangster, goudkammetjes, schelpkokerwormen, zeeëgel.
 e) garnaal.
- Staal n°4: a) enkele silex keiën + klei (+ slijk uit de dreg gespoeld)
 b) Numulites
 c) weekdierenschelpen -1) fossiel : Venericardia planicosta, Turitella solanderi, Corbicula fluminalis, Venus spec.
 2) recent : Polinices catenā, Macoma balthica (levend), Donax vittatus, Spisula solida, Mactra corallina cinerea (levend), Abra alba(levend), Petricola pholadiformis, Anomia spec. Mytilus edulis, Cardium edule, Barnea candida.
 d) goudkammetjes, schelpkokerwormen, zeeklit.
 e) garnaal, zeeprk.
- Staal n°5: a) slijk (baggerwerken in de haven)
 c) Macoma balthica (levend), Donax vittatus(levend), Angulus fabulus, Spisula solida, Spisula eliptica, Corbula gibba (klep).
 d) schelpkokerwormen, zeeden.
 e) garnaal.

In het algemeen kan gezegd worden dat praktisch uitsluitend "dood" materiaal werd gedregd. Hier nader op ingaan zou echter voorbarig zijn.

D. Dreggingsreeks 3.

Op 27 april 1969 werden vier dreggingen uitgevoerd waarbij een groter aantal nota's werden genomen. Deze nota's zullen we voorlopig zonder verdere interpretaties publiceren. Eerst citeren we in tabelvorm de algemene gegevens van deze reeks :

Reeks dd 27.4.69	Staal 1	Staal 2	Staal 3	Staal 4
uur GMT	0807	0820	0845	0900
breedte	51°24'15"N	51°24'18"N	51°24'17"N	51°24'17"N
lengte	01°23'17"E	01°21'59"E	01°24'33"E	01°25'45"E
Nr zeekaart	L(D5)1828	L(D5)1828	L(D5)1828	L(D5)1828
ware koers	270°	264°	085°	095°
vaart knopen	4	4	4	4
diepte handlood	7	7	6,5	8
diepte echolood	10m50	11m50	9m	12m50
stroomrichting	252°5	255°	kenterend	kenterend
kracht	08	06	02	02
staat v.d.zee	lichtgolv.	lichtgolv.	kabbelend	kabbelend
temperat.water	8°5	8°5	8°5	8°5
luchtgesteldheid	zw. bewolkt	bewolkt	bewolkt	bewolkt
windrichting	SW	SW	SW	SW
windkracht	4	4	3	3
duur v.d.operatie	4 min.	6 min.	5 min.	5 min.

Inhoud van de dregspecies :

Staal 1 : overwegend kleine, losse kleppen van *Cardium edule* L., gemengd met enkele doubletten en kleppen van *Angulus fabula*, *Mytilus edulis*, *Spisula solida* (aangeboord door *Polinices*), *Abra alba* en fragmenten van *Macra corallina cinerea*. Zeer vermeldenswaard was een kleine klep van *BARNEA PARVA*, welke in dit staal voorkwam. Gezien er weinig plaatsen gekend zijn waar dit dier leeft, zal het zeker de moeite lonen om ooit terug naar die positie te trekken " op hoop van zege."....

Staal 2 : bevatte eveneens overwegend losse kleppen van *Cardium edule* en *Angulus fabula*. Verder enkele *Abra alba* en fragmenten van *Barnea candida*.

(vervolgt)

VAN BULCK Fr.